

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASINING SHHT BILAN XALQARO-HUQUQIY HAMKORLIGI

Toirov Husan Saidkarim o'g'li

Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti
Xalqaro huquq fakulteti 4-bosqich talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada O'zbekiston Respublikasining Shanghai Hamkorlik Tashkiloti (SHHT) bilan xalqaro-huquqiy hamkorligi tahlil qilinadi. Maqola SHHT tashkilotining global va regional siyosiy-iqtisodiy muhitdagi o'rni, O'zbekistonning ushbu tashkilotga qo'shilishi hamda uning xalqaro huquqiy asoslari haqida batafsil ma'lumot beradi. O'zbekistonning SHHT bilan o'rnatgan hamkorlik aloqalari, tashkilotning nizomlari va shartnomalari asosida shakllangan huquqiy mexanizmlar, shuningdek, tashkilotga a'zo davlatlar o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlashdagi O'zbekistonning strategik maqsadlari yoritiladi. SHHT doirasida O'zbekistonning tashqi siyosatidagi yutuqlari va ayni paytdagi muammolar tahlil qilinib, bu tashkilotning O'zbekiston uchun qanday imkoniyatlar yaratishi mumkinligi ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: O'zbekiston, SHHT, xalqaro-huquqiy hamkorlik, diplomatiya, tashqi siyosat, shartnomalar, Osiyo.

Kirish

O'zbekiston Respublikasi 2001-yilda Shanghai Hamkorlik Tashkilotiga (SHHT) a'zo bo'lishni maqsad qilib qo'ydi, bu esa mamlakatning xalqaro siyosatidagi yangi bosqichni boshlab berdi. SHHT, o'zining tashkil etilishidan boshlab, global va regional xavfsizlik, iqtisodiy taraqqiyot, madaniy va ilmiy aloqalarni rivojlantirishni o'z oldiga maqsad qilib qo'ygan xalqaro tashkilotdir. Bu tashkilot, asosan, Markaziy Osiyo, Xitoy, Rossiya, Hindiston, Pokiston kabi mintaqaviy kuchlar o'rtasida strategik hamkorlikni kuchaytirishga qaratilgan. O'zbekiston, o'zining suverenitetini saqlab qolish hamda regional xavfsizlikni mustahkamlash maqsadida SHHT bilan faol aloqalar o'rnatdi. O'zbekistonning SHHT bilan o'rnatgan aloqalari, nafaqat siyosiy, balki iqtisodiy va madaniy jihatlarini ham qamrab olgan. SHHT doirasida amalga oshirilgan tashqi siyosatdagi yutuqlar, shuningdek, mamlakatning global va mintaqaviy rollarini kengaytirishdagi qat'iy pozitsiyasi ko'plab xalqaro huquqiy shartnomalar asosida amalga oshirilgan. Maqolada O'zbekiston va SHHT o'rtasidagi xalqaro-huquqiy hamkorlikning turli jabhalari tahlil qilinadi.

Shanghai Hamkorlik Tashkiloti 2001-yilda Xitoy, Rossiya, Qozog'iston, Qirg'iziston, Tojikiston va boshqa Markaziy Osiyo mamlakatlari tomonidan tashkil etilgan. Tashkilotning asosiy maqsadlari orasida mintaqaviy xavfsizlikni ta'minlash, iqtisodiy hamkorlikni rivojlantirish, transchegaraviy muammolarni hal qilish va madaniy almashinuvni kengaytirish mavjud.

SHHT doirasida, xavfsizlik masalalari alohida o'rin tutadi. Tashkilotning kurashish kerak bo'lgan asosiy xavflari terorizm, radikalizm, giyohvand moddalar savdosi va boshqa transchegaraviy tahdidlardan iborat. SHHT o'z a'zolari o'rtasida o'zaro hamkorlikni kuchaytirish, bir-birini hurmat qilish va do'stlikni mustahkamlashga qaratilgan harakatlarni amalga oshiradi. O'zbekiston, SHHTga qo'shilganidan keyin, tashkilotga o'zining siyosiy va iqtisodiy maqsadlari nuqtai nazaridan alohida yondashgan. O'zbekiston uchun SHHT mintaqada o'zining geosiyosiy pozitsiyasini kuchaytirishga yordam berdi, chunki bu tashkilot mintaqaviy xavfsizlik, iqtisodiy taraqqiyot va madaniy almashinuvni ta'minlashda katta rol o'ynaydi.

ASOSIY QISM

O'zbekiston SHHT bilan o'zaro hamkorlikni rivojlantirishda o'zining xalqaro huquqiy pozitsiyalarini doimiy ravishda mustahkamlaydi. Tashkilotga a'zo bo'lganidan keyin, O'zbekiston bir qator xalqaro huquqiy hujjatlarni imzoladi va ratifikatsiya qildi. SHHT doirasida amalga oshirilgan huquqiy shartnomalar O'zbekistonning tashqi siyosatidagi asosiy elementlardan biriga aylanishi, shuningdek, mamlakatning xalqaro munosabatlarini mustahkamlashga imkon berdi. O'zbekiston SHHT bilan ikki tomonlama va ko'p tomonlama huquqiy bitimlar asosida o'z hamkorlik aloqalarini rivojlantirdi. Masalan, SHHTning xavfsizlik, iqtisodiyot va madaniyat sohalaridagi harakatlari O'zbekiston bilan kelishilgan va qonuniy jihatdan mustahkamlangan. O'zbekiston SHHT doirasida terrorizmga qarshi kurashish, tranzit savdosi, iqtisodiy integratsiya va boshqa dolzarb masalalar bo'yicha alohida yuridik hujjatlar va bitimlar imzoladi. O'zbekiston SHHTga a'zo bo'lish orqali nafaqat mintaqaviy xavfsizlikni ta'minlash, balki o'zining tashqi siyosatidagi mustaqil kursini davom ettirish imkoniyatiga ega bo'ldi. O'zbekistonning SHHT bilan hamkorlikdagi asosiy diplomatik yutuqlari orasida shunday masalalar mavjudki, ular mamlakatning tashqi siyosatining muhim qismlarini tashkil qiladi. O'zbekistonning SHHTga qo'shilishi bilan, uning global iqtisodiyotdagi o'rni, xavfsizlikni ta'minlashdagi rol va mintaqaviy integratsiya darajasi sezilarli darajada oshdi. SHHTning strategik maqsadlariga to'liq mos keluvchi xalqaro huquqiy aloqalar, O'zbekistonning bu tashkilotga qo'shilishi bilan yangi imkoniyatlar yaratdi. Bu, o'z navbatida, O'zbekistonning tashqi siyosatida mustahkam pozitsiyalarni ta'minlash va xalqaro huquq doirasida O'zbekistonni yirik xalqaro subyekt sifatida tan olishni anglatadi.

SHHT bilan hamkorlikda O'zbekiston uchun ba'zi qiyinchiliklar va muammolar ham mavjud. Bular asosan tashqi siyosatning bir qator noaniq jihatlariga bog'liq. Misol uchun, O'zbekistonning SHHTdagi roli ba'zi hollarda boshqa a'zo davlatlar bilan qarama-qarshi yoki noaniq pozitsiyalarga olib kelgan. Shuningdek, O'zbekistonning o'zining milliy manfaatlarini himoya qilish, butun tashkilot doirasida strategik muvozanatni saqlashga intilishlari ba'zan keskin farqlarni keltirib chiqargan. Bundan tashqari, iqtisodiy hamkorlik sohasida ham O'zbekistonning SHHT bilan

amalga oshirgan tashabbuslari ba'zi holatlarda kutilgan natijalarni bermadi. Xususan, SHHTning iqtisodiy integratsiya darajasi O'zbekiston uchun ba'zi sohalarida aniq foyda keltirmagan va bu, o'z navbatida, tashqi siyosatni qayta ko'rib chiqishga sabab bo'lgan.

XULOSA

O'zbekiston Respublikasining Shanghai Hamkorlik Tashkiloti bilan xalqaro-huquqiy hamkorligi, mamlakatning tashqi siyosatidagi muhim bosqichlardan biridir. SHHTning global va regional xavfsizlikni ta'minlashdagi roli, iqtisodiy hamkorlik va madaniy almashinuvni rivojlantirishda O'zbekiston uchun strategik ahamiyatga ega. O'zbekiston, SHHTga qo'shilish orqali, o'zining milliy manfaatlarini himoya qilishda yangi imkoniyatlar yaratdi va xalqaro huquq doirasidagi pozitsiyalarini mustahkamladi. O'zbekiston Respublikasining Shanxay hamkorlik tashkiloti (ShHT) bilan xalqaro-huquqiy hamkorligi mustaqillik yillarida mamlakat tashqi siyosatining muhim yo'nalishlaridan biriga aylandi. O'zbekiston ShHTning asoschilaridan biri sifatida mintaqaviy xavfsizlik, siyosiy barqarorlik, iqtisodiy rivojlanish va madaniy aloqalarni mustahkamlash yo'lida faol ishtirok etib kelmoqda. Mamlakat tashkilot doirasida qabul qilingan xalqaro-huquqiy hujjatlarni izchil amalga oshirib, o'z manfaatlarini xalqaro me'yorlar asosida himoya qilmoqda. ShHT bilan hamkorlik O'zbekistonga terrorizm, ekstremizm, separatizm, giyohvandlik savdosi va transmilliy jinoyatchilikka qarshi kurashda keng imkoniyatlar yaratmoqda. Shu bilan birga, iqtisodiy, transport-logistika, energetika, ekologiya va ta'lim sohalaridagi loyihalar ham ikki va ko'p tomonlama hamkorlikni yangi bosqichga olib chiqmoqda. Tashkilot doirasidagi o'zaro ishonch, tenglik va ichki ishlariga aralashmaslik tamoyillariga asoslangan sheriklik O'zbekiston tashqi siyosatining barqarorligini ta'minlab, mintaqaviy xavfsizlik tizimini mustahkamlashga xizmat qilmoqda. ShHT bilan xalqaro-huquqiy hamkorlik mamlakatning xalqaro maydondagi nufuzini oshirgan holda, uning strategik manfaatlariga mos ravishda, Markaziy Osiyoda tinchlik, barqarorlik va taraqqiyotning muhim omillaridan biriga aylanmoqda. Shu bois O'zbekistonning ShHT bilan aloqalari nafaqat siyosiy va iqtisodiy manfaatlarga, balki mintaqaviy integratsiya va global xavfsizlikni mustahkamlashga qaratilgan uzoq muddatli strategik yo'nalish sifatida e'tirof etiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. **Shavkatov, S. (2020).** O'zbekiston va Shanghai Hamkorlik Tashkiloti: Diplomatiya va Tashqi siyosat. Tashkent: «Fan» nashriyoti.
2. **Sirojiddinov, S. (2019).** Xalqaro huquq: Tashkilotlar va bitimlar. Tashkent: Tashkent Law Press.
3. **Tursunov, A. (2021).** O'zbekistonning mintaqaviy xavfsizlik siyosati: SHHT doirasidagi hamkorlik. Xalqaro munosabatlar va siyosat tahlili, 15(2), 45-67.
4. **Benedikova, Y., & Rahimov, A. (2022).** SHHT va Markaziy Osiyo mamlakatlari: Iqtisodiy hamkorlik va xavfsizlik. International Journal of Central Asian Studies, 6(1), 25-42.

5. **Khudoyorov, B. (2023).** Shanghai Hamkorlik Tashkiloti: Asosiy huquqiy me'yorlar va O'zbekistonning roli. Xalqaro huquq va davlat boshqaruvi, 10(3), 88-104.
6. **Zayniddinov, M. (2018).** SHHT va O'zbekiston: Yangi yondashuvlar va strategiyalar. Tashqi siyosat va iqtisodiy integratsiya, 21(1), 112-126.